

NOVAS ESTRATEXIAS DE INVESTIGACIÓN PARA A PROMOCIÓN CULTURAL¹

VILLARINO PARDO, Carmen; GALANES SANTOS, Iolanda e LUNA ALONSO, Ana (2021). *Promoción cultural y Traducción. Ferias internacionales del libro e invitados de honor*. Berna: Peter Lang. Serie Relaciones literarias en el ámbito Hispánico, volume 16. 294 páxs. ISBN: 9783034342100. DOI: 10.3726/b19121.

[Recibido 09/04/22 ; aceptado 12/07/22]

Como investigar as feiras internacionais do libro (FIL) na actualidade? Que métodos e perspectivas son as máis axeitadas? Cales son as ferramentas máis rendibles para o seu estudo? Que papel lles corresponde ás persoas actantes? Como cuantificar os diferentes capitais ou como afrontar unha tipoloxía de FIL tan variada e en constante proceso de cambio? Como se adaptan as FIL ante situacións tan extraordinarias como a pandemia mundial da COVID-19?

Estas son algunhas das cuestións que se formulan en *Promoción cultural y Traducción. Ferias internacionales del libro e invitados de honor* e que obteñen resposta nos seus diferentes capítulos. O volume que recensionamos estrutúrase en tres grandes bloques e contén catorce achegas innovadoras que dialogan entre si desde distintos marcos analíticos, ben de tipo teórico-metodolóxicas (modelización das FIL e convidadas de honra), ben instrumentais (ferramentas electrónicas) ou analíticas (estudos de caso) nun debate construtivo e interdisciplinar.

Tras unha introdución por parte das editoras do libro, a socióloga Gisèle Sapiro presenta un traballo no que, ademais de repasar a función das FIL con presenza de convidada de honra, analiza os festivais literarios como espazos híbridos e alternativos aos encontros máis ortodoxos de lexitimación de autorías. A socióloga Delia Guijarro Arribas percorre a FIL de Boloña como feira que se transforma sen esquecer a identidade do evento dentro da dicotomía feira-festival e a súa capacidade de consagración no tocante á edición infantoxuvenil. Gustavo Sorá, pola súa banda, salienta as diferenzas de poder entre as axentes intermediarias e as consecuentes desigualdades derivadas das relacións editoriais de compravenda. Este antropólogo emprega a figura de Peter Weidhaas, director da FIL de Frankfurt entre os anos 1975 e 2000, para dar conta da importancia política desta personaxe, que fortaleceu vínculos culturais entre Latinoamérica e Europa e marcou algunhas das regras do xogo.

¹ Proxecto Culturfil: <https://culturfil.org/>

José de Souza Muniz Jr. propón a aplicación da prosopografía tendo en conta os datos relativos ás autorías que participan en FIL, isto é, poder de lexitimación en función da hexemonía lingüística e capacidade para seren traducidas (xestión de dereitos e axentes literarias que se fixen nelas). Franciele Queiroz da Silva avalía o impacto internacional das autorías desde o momento en que pasan a formar parte da comitiva de convidada. M.ª Carmen Villarino Pardo amosa como se poden analizar os diferentes elementos e fenómenos que conforman cada FIL. A súa metodoloxía rescata algunhas das dimensións que semellan de importancia menor (persoas, institucións, organismos...) e resultan ser centrais ao inserilas na ferramenta de estudo ProLibEx, que inclúe unha base de datos e a mediateca, un repositorio que Márlío Barcellos Pereira da Silva manexa para dar conta das posibilidades de almacenamento e tratamento dos datos recollidos nos diferentes estudos de campo das FIL.

Nas súas respectivas análises (sincrónicas e diacrónicas), Iolanda Galanes Santos e Ana Luna Alonso amosan como se desenvolven as relacións entre os fluxos de tradución e a presenza de convidadas de honra en Liber 2008 ou Guadalajara 2019. As investigadoras observan, tanto no plano local como no internacional, cales son os elementos lexitimadores de autorías ou editoras e con que estratexias e posibilidades contan as culturas minorizadas como medidas de corrección sostible para darse a coñecer nun mundo occidental, globalizado e inzado de desigualdades. Nesa mesma liña, Áurea Fernández Rodríguez analiza o papel dos premios outorgados en FIL. No seu estudo realiza unha clasificación *ad hoc* que amosa a diversidade de premios e distingue o valor simbólico que moitos deles acadan, por veces destinados a equilibrar desigualdades de xénero. Francisco J. Sangiao Otero e Francisco J. Núñez Alonso céntranse no valor económico e social das FIL. Os dous expertos conciben a actividade cultural como un importante sector produtivo e reflexionan sobre a necesidade de atopar os indicadores que permitan coñecer a eficacia de investir recursos de todo tipo nas FIL como eventos de difusión internacional.

Na parte analítica do volume, María Fernández Moya céntrase no caso de Frankfurt para constatar o efecto positivo das FIL no proceso de internacionalización do sector editorial e insiste no proceso de adaptación das feiras para dar resposta ás súas necesidades. Marco Thomas Bosshard leva a cabo unha investigación sobre a representación de España como convidada de honra en Frankfurt en 1991. Bosshard critica como eiva fundamental na planificación da feira a ausencia de tradución, de maneira que o aspecto literario e mais a (biblio)diversidade cultural do territorio pasaron desapercibidos. Coidamos, xa que logo, que pode servir de medida de rectificación na FIL de 2022 e que pode ser un atractivo obxecto de estudo². Olga Castro, por último, fixa a atención na exportación literaria a través da tradución e na implicación institucional nas feiras internacionais do libro para dar visibilidade e impulso á tradución do galego, éuscaro e catalán.

Esta monografía, en conclusión, investiga os novos mecanismos de promoción dos bens culturais, que derivan da crecente internacionalización dos mercados, e defínese como

2 <https://www.accioncultural.es/es/SpainFrankfurt2022>

un produto rendible para obter luz nos estudos de difusión e diplomacia cultural, nada alleos aos avances en tradución que parten do xiro cultural pasando por achegas propias da tradución como a literatura polisistémica e a socioloxía bourdesiana.

Tamara Andrés
Universidade de Vigo
tandres@uvigo.es